

Сидорчук Н.Г. Розвиток акмеологічної науки як одна із умов підвищення якості освіти // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 321-335.

Сидорчук Н.Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки (Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Розвиток акмеологічної науки як одна із умов підвищення якості освіти

На сучасному етапі розвитку науки актуалізується проблема вивчення людини в усіх її різноманітних проявах. Переосмислення шляхів і перспектив розв'язання зазначеної проблеми стає можливим за умов формування нових наукових концепцій, пошук яких ведеться вченими різних країн. Однією із них є акмеологічний підхід, суть якого, за А. Деркачем, полягає у здійсненні комплексного дослідження й відновлення цілісності суб'єкта, що набуває зрілості, коли його індивідні, особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, в усіх взаємозв'язках та опосередкуваннях, для того щоб сприяти досягненню його вищих рівнів, яких може досягнути кожний.

У зв'язку з досягнутим рівнем наукового знання необхідно розглянути проблеми акмеології з позиції її історико-філософського розвитку. З огляду на це варто звернути увагу на історичні передумови виникнення акмеології.

Роздуми про людину, про її місце у світі лежать в основі формування світогляду, який будувався у різні епохи. Формувалися різні структури розуміння і окремі історичні типи світогляду. Першими історично значущими формами були міф і міфологія, пізніше сформувався релігійний світогляд. У Європі і Азії в період з 2500 років виникли

передумови для розвитку третьої філософської форми світогляду, яка спиралася не стільки на віру і почуття, скільки на розуми і знання. Як наукова форма, вона остаточно сформувалася, тільки до VII – VI ст. до нашої ери. Унаслідок цього, необхідно зупинитися на розумінні вершинності у кожному із названих типів світогляду.

Від початку культурного розвитку людства складалися уявлення про вдосконалення людини. Висувалися ідеї про те, що в розвитку індивіда є деяка вершина, точка вищого напруження, підйому, розквіту, розвитку будь-чого, вищий ступінь досконалості. Поняття вершини, розглядається з позиції трьох складових частин світогляду: міфологічної, релігійної і наукової.

Історичний розвиток і формування наукового знання характеризується трьома сходинками:

I ступінь – з VI по II століття до нашої ери, вершина грецькою називалася *ακμη* (АКМЕ).

II ступінь – з II століття до нашої ери і по XVI століття нашої ери, вершина, як вища точка розвитку, на латині називалася *culminis* (кульмінація, точка вищої напруги) або *floruit* (розвиток), що розкриває поняття кульмінація як символ розквіту і цвітіння. Цей період відрізнявся наявністю двох понять вершинності (акме і кульмінація).

III ступінь – починаючи з XVI століття вершина, разом з першими двома поняттями, стає синонімом слова – *top* (вершина), у значенні зрілості як найвищого результату. Нове значення своїм корінням і понятійним апаратом завдячує грецькому слову *topos*, і ширшому поняттю топологія (від грецького *topos* – і – *logia*). У розумінні не лише, як розділ математики, але і як символ вершини, вищої міри, вищого ступеня, вищого максимального граничного рівня конкретного результату діяльності, а найголовніше активного початку в діяльності.

Усі три поняття розкривають багатогранну суть вершинності, з акцентом на досягненні максимального результату, через активний початок (героїчна людина). У сучасному трактуванні є три визначення вершинності:

Акме (акме) – символ: гора (вершина)

Кульмінація (culminis) – символ: квітка, розквіт

Топ (top) – символ: зрілість, плід, вищий результат.

Історичні і філософські передумови стали основними чинниками становлення, формування і розвитку акмеології. Вони дозволяють розглядати "...історію, передусім, як деякого роду зміну або розвиток" [11, С. 3]. Пошук істини, пошук мудрості відбувався, спираючись не на авторитети жерців-старійшин й інші незаперечні авторитети, а на "власний розум" на основі використання знань і досвіду, здобутих, у тому числі й іншим, творчим шляхом" [5]. Одним з базових елементів пізнання є вершини – "акме" накопичених знань – результат діяльності мислителів.

Історико-філософське обґрунтування вершинності розвитку розглядається як процес сходження до абсолютної мудрості, яка в цьому дослідженні розглядається як акме.

Таку точку зору розділяє цілий ряд науковців. Так, провідні психологи сучасності А. Петровський та М. Ярошевський підкреслюють, що розуміння досконалості розглядалося не лише великими філософами Аристотелем і Платоном, але і їх попередниками, оскільки "...за ними стояли покоління старогрецьких мудреців. Притому не лише філософів-теоретиків, але і практиків, натуралістів, медиків. Їх праці – це підніжжя вершини (С.Д. Пожарський)", що височіє у віках [1, с. 53] пізнання.

Розглянувши загальноісторичне значення акме, зупинимось на розумінні його суті як багатогранного поняття.

У другій половині ХХ століття бурхливо розвивалася наукова думка про закономірності розвитку людини, про шляхи досягнення досконалості та зрілості. На базі накопичених наукових знань, на стику соціальних і гуманітарних дисциплін сформувалася нова наука – акмеологія, що розглядає питання високого рівня розвитку особистості. Усе це дозволило уважніше придивитися до проблем досягнення максимальної досконалості людини, що базується на принципі вершинності. Оскільки "акме" в перекладі з грецького означає вершина, ми розглянемо це явище, як з точки зору поняття акме, так і з сутнісної оцінки цього соціального явища.

У цілому поняття акме розглядають як послідовний ряд досягнень людини на її життєвому шляху, підкреслюючи

часовий аспект і кількісне акме в життєдіяльності людини, як вершину індивідуального і особистого розвитку людини на етапах життєдіяльності – дитинство, юність (ювеналогія), період дорослої людини (зрілість), період старості (герантологія), а також як досягнення вершин особою і соціумом (вдосконалення особистості в період дорослості і зрілості; аналіз змін як процес вдосконалення, який відбувається у внутрішньому світі людини, відбивається в психіці і вивчається в комплексі з іншими науками про людину; як результат – досягнення вершин в соціальній і професійній діяльності).

Провідний акмеолог Н.В. Кузьміна, розглядаючи зазначене поняття підкреслює, що "...греки словом "акме" називали період віку в людському житті, коли з'являється зрілість усього, на що здатна ця людина, коли розвернулися, розцвіли і на вершині своїх здібностей знаходяться її сили" [2, с. 11].

Аналогічну точку зору поділяє й інший відомий акмеолог О.О. Бодальов, наголошуючи, що "акме" – це увесь ступінь дорослості людини, для якої характерні його фізична, особистісна і суб'єктивна зрілість. [4, с. 300]. Він відзначає й, що "...термін акме вживається також ще в одному значенні піків і оптимумів, яких людині вдається досягти у своєму розвитку на різних вікових сходинках". [9, с. 5].

О.О. Бодальов також розглядає "акме" як "...багатовимірний стан людини, який хоча й охоплює значний часовий проміжок її життя і завжди показує, наскільки вона стала громадянином, фахівцем-трудівником в якійсь певній галузі діяльності, але не є статичним освітою, а навпаки, відрізняється більшою або меншою варіативною і мінливістю" [7, с. 5].

Дослідник А.Д. Бейсман з історичної точки зору зазначає, що це поняття "...походить від старогрецького "акме", що походить, від слова "axis" ("вістря") і що означає: "вища міра будь-чого, забарвлення, квітуча пора"; "en akmu einal" (бути в акме) означає: "бути в повному кольорі, на вищому ступені розвитку...". [8, с. 40-40].

За Ю.О. Гагіним, грецьке походження цього поняття

"...(гр. акме – вища міра будь-чого, вершина, квітуча сила, досконалість + logos – слово, мова, вчення) – наука про досягнення вершин людської якості в людині, опанування досконалості, в т.ч. в обраній професійній діяльності..." [2, с. 41; 1, с. 23].

Флоренський П.О. доводить, що "акме" – "вершина у зв'язку з розглядом поняття форми в чотиривимірному просторі. Не лише людина має акме, але і тварини і рослини. Усяка річ має своє цвітіння, час найбільшого пишного свого розвитку, своє "акме", коли воно особливо повно й особливо цілісно представляє себе, в чотиривимірній цілісності" [3, С. 40].

Поняття "акме", окрім історичної характеристики, розглядається і з психологічної точки зору. О.О. Бодальов підкреслює "...вищий для кожної людини рівень розвитку його фізичного здоров'я, розуму, почуття, волі у взаємодії діє таким чином, що вона домагається найбільшого результату, проявляючи себе як індивід, як особа і як суб'єкт діяльності..." [7, с. 40].

Дослідник І.П. Волков відмічає, що "акме" в професійно-спортивній діяльності – "...це видатний офіційний результат, рекорд, перемога спортсмена..." [6, С. 82].

Взаємозв'язок акмерозвитку, як "...вершини в життєдіяльності людини, доцільно розглядати як певне рангове місце в тому або іншому співтоваристві (етносі) в певний часовий проміжок" [5, С. 51].

В.П. Бранський "...відмічає акме – "вершина досконалості і могутності"..." [3, С. 9].

А.О. Деркач "...підкреслює, що "акме" – "вищий для кожної людини рівень її розвитку, який припадає на певний відрізок її зрілості..." [1, С. 54].

Розглянувши характеристики поняття акме, підкреслимо таку його властивість як вершинність та проаналізуємо його.

У зазначеному контексті акме тлумачать як внутрішнє, загальне, відносно стійке пізнаване мислення основи явищ, і характеризують основною вершинною ознакою, що проявляється в наступних властивостях, які розкривають суть визначення акме:

- вища міра чого-небудь;
- вища міра розвитку;
- вершина, квітуча сила, досконалість;
- вершина, як зрілість усього;
- вершина досконалості в людині;
- вершина, як розквіт здібностей людини;
- вершина, як фізична, особистісна й суб'єктивна зрілість людини;
- вершина в обраній професійній діяльності;
- вершина, як результат діяльності;
- вершина, як реалізація творчих здібностей;
- вершина досконалості і могутності.

Відбувається розширення поняття "акме" через якісно нове поняття – **topos**, яке включає перший і другий етап, як характеристику механічного руху від однієї точки до іншої, де символом руху є гора, так і аналіз акме вершинного розвитку в біології і фізіології людини, коли акме наповнюється новою суттю й сприймається як кульмінація, цвітіння, розквіт людини, що досягла конкретного результату (**символ – плід, як характеристика зрілості**).

"Акме" з топологічної точки зору включає два попередні поняття і додаткову характеристику – соціальну зрілість індивідуума і соціуму на різних територіях.

Акмеологія як інтегративна наука нової галузі знань людинознавства зумовила зародження нових акмеологічних напрямів, зокрема педагогічної, шкільної акмеології.

Шкільна акмеологія — це наука про саморозвиток зростаючої людини як суб'єкта життєдіяльності в освітньому просторі школи.

Актуальність акмеологічних концепцій шкільної освіти обумовлена низкою причин. Основною серед них є та, що **лише поодиноким людям вдається реалізувати (без особливої сторонньої допомоги) закладений в них внутрішньоособистісний потенціал розвитку**. Згідно з дослідженнями Н.В. Кузьміної, професіоналами високого класу стають близько 5 % тих, хто зайнятий у певному виді професійної діяльності. У решти успіхи незначні. Невміння

або нездатність реалізувати себе на творчому рівні в професійній діяльності негативно впливає на рівень самооцінки, особистісну сферу життя й навіть здоров'я, фундаментальні основи яких закладаються ще в дошкільному, у шкільному та юнацькому вікових періодах.

Низький рівень самореалізації особистості пояснюється також невідповідністю якості освіти сучасним вимогам; знаннява парадигма освіти не може забезпечити «життєвість знань» (за твердженням психолога В. Зінченка, знання «розсипаються як горох»). За таких умов учні вивчають науки «для науки», а не для побудови власної стратегії життя.

Майже в усіх країнах освіта сконцентрувала свої зусилля на трансляції з покоління в покоління досить вузьких, фрагментарних, технократично зорієнтованих знань, умінь і навичок.

Поза її межами так і лишається формування цілісної картини матеріального та духовного світу, визначення молодого людиною свого місця й ролі в ньому з метою найповнішої самореалізації на основі принципів природовідповідності й природодоцільності.

На фоні соціальної девальвації знань і престижу освіти знижується мотивація учнів до високоякісної освіти, яка б забезпечила високу якість життя. Згідно з даними, представленими В. Максимовою, кореляція між рівнем навченості та розвитком інтелекту учня становить лише 33 %, до складу учнів із високим рівнем навченості (відповідно до навчальних програм) потрапляють й учні із середнім і навіть низьким рівнем розвитку інтелекту (за Д. Векслером). У свою чергу серед дітей із середнім і навіть низьким рівнем розвитку інтелекту спостерігається високий рівень його реалізації. Це саме простежується і в українській системі освіти, про що свідчать результати міжнародних досліджень (TIMS, PISA).

Низький рівень самореалізації особистості визначається також відсутністю технологій розвитку життєтворчості кожного учня з огляду на здібності, задатки та внутрішньоінтенційну спрямованість; переважне використання репродуктивних технологій у шкільній освіті;

недостатня розробленість акметехнологій, зорієнтованих на розвиток творчого мислення і дії.

У ході застосування акмеологічного підходу важливого значення набуває професіоналізм учителя. Учитель-акмеолог – людина духовно, професійно та соціально зріла. Саме ці три компоненти і вирізняють учителя-акмеолога. Крім того, йому аластиве й володіння акметехнологіями, здатність правильно спрямовувати вплив акмеологічного освітнього простору. Акмеологічний простір – це не даність, це те, що ми створюємо самі у своєму навчальному закладі. Кожен педагог у школі створює свій акмеологічний простір, який впливає на розвиток, виховання дітей. Такий простір є визначальним у впливовості педагога на вихованців, особливо старшокласників [5]. Спільна праця вчителя й учня веде до успіху всіх суб'єктів і заклад загалом.

Предметом шкільної акмеології є:

- соціально зрілий випускник, готовий до самовизначення;
- взаємодія суб'єктів педагогічного процесу в цілісній системі освіти, саморозвиток суб'єктів педагогічного процесу засобами освітньої діяльності в школах нового типу, що забезпечують підвищений рівень освіти.

Завданнями шкільної акмеології є:

- дослідження залежності між рівнями досягнутих результатів діяльності та способами розв'язання поставлених завдань, виявлення факторів, що забезпечують певний результат індивідуального розвитку вчителя та учня;
- моделювання педагогічних систем і стратегій для досягнення вершин індивідуальної, групової та колективної навчально-пізнавальної діяльності учнів і професійної діяльності вчителів, їхньої творчості;
- дослідження розвитку людини на всіх рівнях навчання в школі.

Для шкільної акмеології провідними є ті категорії та наукові поняття, що відбивають якісні характеристики розвитку людини й освітніх систем: зрілість (шкільна, соціальна, особистісна, вікова, професійна), професіоналізм, успіх, досягнення, висока мотивація досягнень, інтеграція, продуктивність тощо.

Шкільна акмеологія як наука розвивається в трьох основних напрямках: методологія й теорія, практична акмеологія (розвиток освітніх систем і людини в їхніх умовах), акметрія (вимір якості розвитку).

Одне із завдань практичної акмеології – розробка й реалізація на практиці акмеологічної концепції школи в сучасних умовах освіти. Ідея акмеологічної школи відповідає Національній доктрині освіти України, що визначає головними завданнями розвиток творчих здібностей учнів і створення умов для розвитку особистості учнів загалом.

Акмеологічна школа – це школа цілісного і стійкого розвитку людини на духовно-моральній основі.

Основні ознаки акмеологічної школи полягають у таких положеннях:

1. Мета школи – цілісний розвиток особистості.
2. Наявність у школі акмеологічного середовища, атмосфери прагнення до успіху, творчості.
3. Наявність акмеологічної концепції виховання, мета якого – формування життєвої стратегії стійкого розвитку особистості й індивідуальності.
4. Акмеологічна позиція вчителя як показник його професійної зрілості.
5. Людинознавство як суть змісту загальної середньої освіти.
6. Запровадження акмеологічних технологій – технологій забезпечення успіху.
7. Акмеологічне забезпечення педагогічного процесу – системна діагностика, реалізація технології акмеологічного супроводу учня на сходах навчання.
8. Акмеологічний рівень діяльності педагогічного колективу.
9. Взаємодія з батьками як суб'єктами педагогічного процесу.
10. Школа розвитку, творчості, успіху.

Особливості акмеологічних технологій обумовлені внутрішньою установкою суб'єкта на розробку та впровадження. Об'єктом технологізації стають особистісні

зони розвитку людини, способи й засоби життєдіяльності, професійного становлення.

Структура акмеологічних технологій може бути представлена в такий спосіб:

- мета та завдання технології;
- методологічна основа;
- принципи розробки;
- умови технологічного процесу;
- аналіз конкретної ситуації;
- характеристики суб'єкта й об'єкта технології, особливості їхньої взаємодії;
- етапи, прийоми (стратегічні, тактичні) досягнення мети;
- способи прогнозування результатів;
- упровадження.

«Основне завдання акмеологічних технологій – сформулювати та закріпити у самосвідомості особистості затребувану необхідність у самосвідомості, саморозвитку й самореалізації, що дозволяють спеціальними прийомами та техніками самоактуалізувати особистісне та професійне "Я"».

До акмеологічних можна віднести такі технології:

- ігрові (дидактична гра, технології ігромоделювання);
- технології психоконсультації;
- тренінгові технології;
- технології розвивального навчання;
- технологія особистісно зорієнтованого навчання;
- метод проектів.

Аналіз реалізованих у школі акмеологічних технологій.

Для школи важливою є кожна із зазначених вище технологій. Активне вивчення й апробація кожної з них ведуться в Росії та Україні. Ігрові технології та технологія розвивального навчання апробуються в початкових школах, використовуються вчителями основної та середньої школи при підготовці та проведенні нетрадиційних уроків, елективних курсів, занять за системою додаткової освіти.

Дидактичні ігри кардинально змінюють технологію навчання. Суть їх полягає в тому, щоб розбудити пізнавальну активність дитини, сприяти становленню самостійності в мисленні й діяльності. Навчальна дидактична гра – варіативна форма організації, що динамічно розвивається, цілеспрямованої взаємодії всіх її учасників при педагогічному керівництві з боку вчителя. Суть цієї форми складає взаємозв'язок імітаційного моделювання та рольової поведінки учасників гри у процесі розв'язання типових навчальних задач досить високого рівня проблемності. Гра розкриває особистісний потенціал дитини: кожний учасник демонструє свої власні можливості окремо й у спільній діяльності з іншими учасниками. Дитина виступає творцем не тільки ігрових ситуацій, а і власної особистості, вирішує питання самоврядування, знаходить шляхи та засоби оптимізації своєї діяльності, виявляє свої недоліки та вживає заходи для їх усунення, вчиться переборювати психологічні бар'єри у спілкуванні з різними людьми, удосконалює якості своєї особистості.

При організації навчальної діяльності в технології розвивального навчання Д. Ельконіна-В. Давидова основним об'єктом уваги виступає психологічний механізм цієї навчальної діяльності, тобто усвідомлення учнями процесу навчання. Результатом цілеспрямованої роботи з організації навчальної діяльності учнів, відповідно до теорії розвивального навчання, має постати здатність, яку школярі здобувають, послідовно, самостійно й усвідомлено організовувати всі компоненти діяльності, тобто ставати суб'єктом діяльності. Ігрові й розвивальні технології сприяють розвитку в учнів ключових компетентностей, особистісних якостей, що врешті-решт впливає й на якість освіти. Важливе значення має проведення моніторингу з метою виявлення психологічних особливостей учнів (особливості уваги учнів, продуктивність їхньої уваги тощо).

Не менш значущим у контексті акмеологічної теорії є технологія, що отримала назву "метод проектів", що спрямована на орієнтацію діяльність учнів на самостійну

роботу, розв'язання певної проблеми, що передбачає використання різноманітних методів, засобів навчання, інтегрованих знань і вмінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Для успішної реалізації методу проектів необхідні такі умови: наявність значущої проблеми та задачі; практична, теоретична й пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, групова, колективна) діяльність учнів; структурування змістовної частини проекту; використання дослідницьких методів.

Тренінгові технології та технології психоконсультації актуальні в роботі шкільного психолога й кожного класного керівника. До навчального плану введено валеологічні та психологічні курси ("Психологія спілкування", "Практикум із психології"), необхідні для вдосконалення учнів.

Професійний феномен акме можна виявляти та прогнозувати (діагностика); моделювати (конструювання еталона); простежувати у становленні й розвитку (корекція). Багатомірний феномен акме є образом-еталоном інтелектуальних, емоційно-почуттєвих, вольових, комунікативних характеристик людини та складових її здоров'я. Оптимальним результатом гуманітарно-технологічного розвитку й інтегрованим вираженням професійного акме є феномен конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможна людина – це фахівець (у нашому випадку – випускник школи), який має явні переваги порівняно з іншими фахівцями завдяки особистісному та професійному потенціалу. Вона здатна витримувати конкурси, вибори, умови середовища, що змінились, переборювати перешкоди, домагатись успіху в житті, професійній сфері, закріплювати цю успішність у свідомості інших людей і робити свої дії певною нормою для інших. У конкурентоспроможного випускника добре розвинені адаптаційні та технологічні здібності. Детермінантами конкурентоспроможності є інтелектуальні,

емоційно-вольові, комунікативні переваги та складові здоров'я дитини.

Діяльність класного керівника, який працює у випускному класі, будується з урахуванням акмеологічних принципів і спрямована на формування у випускників навички побудови індивідуальної професійної й особистісної траєкторії розвитку. Цьому значною мірою сприяють дані моніторингових досліджень, що допомагають класному керівнику коректувати свою діяльність. Використання акме-технологій дозволяє запропонувати механізм проектування, створення власної професійної й особистісної діяльності, це цілеспрямований процес, завдяки якому учень усвідомлює чіткі перспективи своєї майбутньої професії.

Акме-технології спрямовані на формування мотиву самоствердження. У зв'язку з цим пріоритетним для вчителя й керівника стає проблема розвитку навчальної мотивації учнів. Більше того, проведені дослідження свідчать, що учні старших класів, маючи високу мотивацію, далеко не завжди реалізують названі мотиви в навчальній діяльності. Менше половини учнів прагнуть до навчального успіху, для інших рівнозначними стають прагнення до успіху й попередження невдачі. У переважної більшості учнів зовнішні та внутрішні мотиви виражені однаковою мірою, при цьому навчальні мотиви в поведінці реалізуються досить рідко. Саме акме-технології допоможуть учням пізнати себе, свій внутрішній світ, усвідомити себе частиною соціуму.

Успішність соціалізації залежить від ціннісних орієнтацій і відносин, що складають ядро особистості. Багато в чому вона визначається запасом набутих у школі знань, умінь і навичок, що будуть характеризувати дитину як суб'єкт діяльності. Кінцевий результат використання акме-технологій – стійка здатність до самостійного вибору, самовдосконалення, самореалізації в мінливих соціокультурних умовах.

Управління проектувальними вміннями вчителів. Професійне становлення й розвиток педагога неможливі без сформованих проектувальних умінь.

Професіоналізм учителя визначається його здатністю до діагностики, прогнозування й моделювання педагогічного процесу, інакше кажучи, рівнем володіння проектувальними вміннями. Учитель акмеологічної школи повинен бути дослідником, для якого надзвичайно важливими є аналітичні здібності, вміння визначати цілі та завдання своєї діяльності, планувати методичну роботу (з урахуванням особливостей науково-методичної діяльності школи, потреб суб'єктів освіти та реальних можливостей освітньої установи), уміння формулювати прогнозовані результати та коректувати свою діяльність на основі результатів педагогічного моніторингу. Проектувальні вміння необхідні вчителю-акмеологу для вибудовування свого професійного росту, визначення тих професійних вершин, досягнення яких буде сприяти підвищенню педагогічної майстерності та якості освіти.

Першою й однією з найбільш важливих складових проектувальної культури вчителя є цілепокладання. Постановка людиною скільки-небудь значущих життєвих цілей потенційно містить у собі елемент творчості. Однак реалізувати цей потенціал можуть далеко не всі люди. Із цієї точки зору їх можна певною мірою умовно розділити на три категорії.

Перші – це ті, хто схильний пасивно чекати, що значущі цілі будуть для нього придумані та нав'язані ззовні. Протилежність цій групі складають ті, хто віддає перевагу особистісно значущим цілям самостійно знаходити та вільно вибирати. Природно, що між цими смугами існує досить велика проміжна група, що володіє якостями і першої, і другої, але переважно вибирає цілі із заданого ззовні стандартного переліку. Дійсно, здатність до творчості – ще одна складова професійної культури вчителя акмеологічної школи.

Наступними за ступенем значущості слід виділити аналітичні й рефлексивні вміння вчителя, при чому тут маються на увазі не тільки вміння аналізувати проведений чи побачений урок, уміння вчителя коректувати свою

діяльність на уроці залежно від ситуації, але й уміння узагальнювати свій педагогічний досвід, визначати найбільш перспективні й особистісно значущі для методичного самовдосконалення теми. Від ефективності методичної роботи (включаючи психолого-педагогічний супровід навчально-виховного процесу) безпосередньо залежить результативність педагогічної праці, тобто якість освіти.

У зв'язку з цим цілком доречно говорити, що сформовані в учителя проєктувальні вміння є необхідною умовою для їх ефективного розвитку і в учнів, причому не тільки на старшому ступені, а і в учнів основної та почасти початкової школи.

Таким чином, високих результатів у навчанні, вихованні й розвитку школяра можна досягти тільки тоді, коли педагогічний вплив на нього спирається на всебічне вивчення його особистості, на системну діагностику його розвитку як людини. Розвиток, виховання, навчання й збереження здоров'я людини здійснюються у взаємозв'язку на кожному щаблі безперервної освіти: сім'я, дошкільні установи, школа, система додаткової освіти. Таким чином акмеологічне забезпечення педагогічного процесу – необхідна умова підвищення його якості в сучасній школі.

Література

1. Гагарин А.В., Глазачев С.Н. Экологическая акмеология: педагогическая адаптация: Учебное пособие. М., 2012.
2. Маркс, К. Капитал. Критика политической экономии. Т. 1 / К. Маркс // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. 2-е изд. Т. 23. 900 с.
3. Панов В.И. Экологическая психология: Опыт построения методологии. М.: Наука, 2004.
4. Бодалев А.А. Вершина в развитии взрослого человека. – М.: Флинта, Наука, 1998.
5. Акмеология 2000. Методические и методологические проблемы / Под ред. Н.В. Кузьминой, А.М. Зимичева. – СПб.: СПбААН, 2000.
6. Бодалев А.А. О предмете акмеологии // Психологический журнал. №5. – Т.14 -1993.
7. Бодалев А.А. Акмеология. – М.: РАГС., 2002.
8. Бранский В.П., Пожарский С.Д. Социальная синергетика и акмеология. – СПб.: Политехника, 2001.

9. Ильин В.В. Философия и акмеология / В.В. Ильин, С.Д. Пожарский. – СПб.: Питер, 2003.
10. Логинова Н.А. Психологическая наука – дело всей жизни Бориса Германовича Ананьева / Н.А.Логинова // Санкт-Петербургский университет.– 2007. – №14. – С.2-5.
11. Мифологический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1991.
12. Лосев А.Ф. Античная философия. Истории. – М., 1977.
13. Новейший философский словарь. – Минск, 2003.
14. Управление качеством / Под ред. Квитко А.В. – М.: МЭСИ, 2005.
15. Словарь Античности. – М., 1992.